Michał Jerzy Poniatowski

uczeń
sekretarz wielki koronny, prezes Komisji Edukacji Narodowej, prymas Polski, autor reform edukacyjnych, członek loży masońskiej, fundator
Ur. 12.10.1736, Gdańsk
Zm. 12.8.1794, Warszawa

Dane rodziców

Stanisław Poniatowski (1676-1762)

Konstancja Czartoryska (1695-1759)

Wychowanie i wykształcenie

W wieku trzech lat przeprowadził się z matką i rodzeństwem do Warszawy. Z braćmi Stanisławem Antonim i Andrzejem pobierał nauki w kolegium teatynów. Rodzice przeznaczyli go do stanu duchownego. W styczniu 1754 roku wyjechał z preceptorem do Rzymu w podróż edukacyjną. Spędził tam dwa lata, studia jednak nie zostały zakończone doktoratem (uzyskał dyspensę). W czasie peregrynacji zwiedzał Italię i Francję, nabywał dzieła sztuki.

Etapy kariery dot. edukacji

Po powrocie do Rzeczypospolitej w 1756 roku wstąpił do seminarium misjonarskiego w Warszawie, po czym rozpoczął karierę duchowną. Dnia 8 maja 1756 roku otrzymał niższe święcenia, a 11 marca 1758 został subdiakonem. W 1759 roku był w Paryżu z misjonarzem ks. Piotem Śliwickim - oficjalnym powodem podróży była edukacja, praktycznie chodziło raczej reorientację polityczną Familii.

Pod koniec 1759 roku lub w 1760 roku przebywał w Rzymie, tam został członkiem akademii Arcadia. Dnia 22 marca 1760 roku wrócił do Rzeczypospolitej, następnie został diakonem, a potem przyjął święcenia kapłańskie.

W dniu 30 września 1774 roku wydał nowy regulamin dla seminariów duchownych diecezji płockiej dotyczący programu nauczania - dodano matematykę, arytmetykę, geometrię, geografię, wiadomości z mechaniki i architektury. Nauka prawa kanonicznego została wyodrębniona z teologii moralnej, a ta została oddzielona od teologii dogmatycznej. Wprowadził też historię Kościoła i egzegezę Pisma Świętego. Przedłużył czas nauki z dwóch na trzy lata, dokonał przydziału przedmiotów na konkretne lata i zalecił wybrane podręczniki - najlepsze na owe czasy. Wzorem Komisji Edukacji Narodowej dla najlepszych uczniów przewidywał nagrody na koniec roku.

Chwalony za ofiarność na rzecz szkół swej diecezji, był propagatorem ustawy o Komisji Edukacji Narodowej. Dzięki ultimatum wymusił jej wprowadzenie. W dniu 22 października 1776 roku udzielił dwóm komisjom absolutorium, dzięki czemu sejm przelał na Komisję Edukacji Narodowej władzę nad majątkiem pojezuickim. Osiem dni później został wybrany do Rady Narodowej. Został wybrany do niej ponownie w 1778 roku, kwestionował zbyt liczne podróże edukacyjne szlachty (wyprowadzanie gotówki z kraju) - planował przedłożyć w tej sprawie ustawę.

Był prezesem Komisji Edukacji Narodowej. Wydał 7 lipca 1783 roku okólnik, w którym przenosił obchody rocznicy wiktorii wiedeńskiej (1683) z 12 września na 1 października 1783. Tłumaczył to wakacjami uczniowskimi.

W latach 1773-1788 szczególnie widoczne są jego działalnia na polu edukacyjnym oraz mecenatu artystycznego. Mimo powołania Komisji Edukacji Narodowej nie rezygnował z idei utworzenia Uniwerystetu Poniatowskich, który miałby powstać w Warszawie, bazując na Komisji Edukacji Narodowej z naukowym zapleczem Biblioteki Załuskich. Angażował się w próby zdobycia funduszy na nowe podręczniki, a w marcu 1779 roku skłonił Komisję Edukacji Narodowej do

przyjęcia uchwały o przygotowaniu dla nauczycieli specjalnej instrukcji na temat zasad korzystania z podręczników (z uwagi na korzystanie przez nauczycieli ze starych książek i metod nauczania).

W 1785 roku nie zgodził się na nawiązanie przez Kolegium Fizyczne Szkoły Głównej Koronnej korespondencji z paryskim College Royal, co tłumaczył, że głównym zadaniem uczonych w warunkach zacofania powinno być nie poszukiwanie nowinek naukowych, ale budowanie podstaw nowoczesnej nauki w polskim systemie szkolnym. Żywił przy tym nieufność wobec systemów filozoficznych. Szkole Głównej podarował m.in. "Encyklopedię" Diderota i zakupiony wcześniej księgozbiór po biskupie warmińskim Adamie Grabowskim. Fundował też książki dla Biblioteki Załuskich. Z okazji rocznicy Towarzystwa do Ksiąg Elementarnych (7 marca 1781) przekazał fundusze na urządenie laboratorium chemicznego, w kolejnym roku przekazał fundusze Szkole Głównej Koronnej oraz fundusze na urządzenie Kolegium Fizycznego, zakup instrumentów. Sprowadził z Harzu kolekcję minerałów, który stał się gabinetem historii naturalnej.

Był zwolennikiem niemieckiego systemu edukacji, preferował podróże edukacyjne do Rzeszy aniżeli do Francji. Tam kierował J. Śniadeckiego, a na swój koszt także Rafała Czerwiakowskiego, który po powrocie do kraju w 1770 został wprowadzony przez niego w krąg profesorów Szkoły Głównej Koronnej.

Szczególną troską otoczył szkolnictwo parafialne - apelował do dziekanów o wizytowanie szkół parafialnych, o wspomaganie proboszczów w zakładaniu takich szkół tam, gdzie ich jeszcze nie było. Założył w Łowiczu seminarium kształcące nauczycieli-organistów dla szkół parafialnych.

Fakty z życia osobistego

Był członkiem Royal Society.

Żył w XVIII wieku.

Bibliografia

Przedmiotowa

1. Z. Zielińska, *Poniatowski Michał Jerzy*, Polski Słownik Biograficzny, t. 27, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk-Łódź, 1983.